

Oceňování aktiv a dluhů – oceňovací základny (pojetí koncepčních rámců IFRS a IPSAS)

Dle Koncepčního rámce IFRS a IPSAS sestavil doc. Ing. Vladimír Zelenka, Ph.D.

Cílem oceňování je vybrat takové oceňovací základny, které co možná nejméně vyjadřují náklady na výkony, jakož i provozní a finanční kapacitu účetní jednotky způsobem, který vyhovuje cílům účetního výkaznictví.

Výběr oceňovací základny pro aktiva a dluhy přispívá k dosahování cílů účetního výkaznictví tím, že poskytuje informace, které umožňují uživatelům stanovit:

- náklady na výkony za účetní období za historických nebo současných podmínek,
- provozní kapacitu — kapacitu účetní jednotky při zajišťování jejich výkonů v budoucích obdobích pomocí hmotných a jiných prostředků, a
- finanční kapacitu — kapacitu účetní jednotky financovat své činnosti.

Výběr oceňovací základny rovněž zahrnuje zhodnocení míry, jíž poskytované informace dosahují kvalitativních charakteristik podle příslušného Koncepčního rámce s přihlédnutím k omezením informací ve účetních výkazech.

Oceňovací základny a jejich výběr

Není možné stanovit jedinou oceňovací základnu, která by co nejlépe splnila cíle oceňování v účetních výkazech. Proto Koncepční rámce nenavrhují jedinou oceňovací základnu (nebo kombinaci základen) pro všechny transakce, události a podmínky. Poskytují vodítka k výběru oceňovací základny pro aktiva a dluhy. Pro aktiva je možné stanovit např. následující oceňovací základny

- historické náklady (cost) – IFRS, IPSAS, US GAAP
- tržní hodnota (market value) - IPSAS, US GAAP (current market value)
- běžné náklady (current cost) – IFRS, US GAAP, resp. reprodukční náklady potenciálu - IPSAS
- realizovatelná hodnota – IFRS, US GAAP, resp. čistá prodejní cena – IPSAS
- současná hodnota – IFRS, US GAAP
- hodnota z užívání (specifická aplikace současné hodnoty) - IPSAS.

Tabulka 1 shrnuje tyto oceňovací základny z hledisek, zda (a) stanovují vstupní nebo výstupní hodnoty, (b) jsou zjistitelné na trhu, a (c) jsou nebo nejsou specifické pro účetní jednotku.

Tabulka 1: Shrnutí oceňovacích základen pro aktiva

Oceňovací základna	Vstup nebo výstup	Zjistitelnost na trhu	Specifická nebo nespecifická pro účetní jednotku
Historické náklady	Vstup	Obyčejně pozorovatelná	Specifická
Tržní hodnota na otevřeném, aktivním a řádném trhu	Vstup a výstup	Pozorovatelná	Nespecifická
Tržní hodnota na neaktivním trhu	Výstup	Závisí na oceňovací technice	Závisí na oceňovací technice
Běžné náklady, Reprodukční náklady potenciálu	Vstup	Pozorovatelná	Specifická
(Čistá) prodejní cena	Výstup	Pozorovatelná	Specifická
Současná hodnota	Výstup	Pozorovatelná	Závisí na charakteru aktiva způsobu aplikace
Hodnota z užívání	Výstup	Nepozorovatelná	Specifická

Následující oceňovací základny pro dluhy jsou stanoveny a diskutovány z hlediska (a) poskytovaných informací o nákladech na výkony dodané účetní jednotkou, o provozní kapacitě a o finanční kapacitě účetní jednotky a (b) s ohledem na míru, jíž tyto základny poskytují informace splňující kvalitativní charakteristiky:

- historické náklady (cost) – IFRS, IPSAS, US GAAP
- náklady na vypořádání dluhu (cost of fulfilment) - IPSAS
- tržní hodnota (market value) – IPSAS, US GAAP
- náklady na zproštění od dluhu (cost of release) - IPSAS
- cena převzetí (assumption price) - IPSAS.

Tabulka 2 shrnuje tyto oceňovací základny z hledisek, zda (a) stanovují vstupní nebo výstupní hodnoty, (b) jsou zjistitelné na trhu, a (c) jsou nebo nejsou specifické pro účetní jednotku.

Tabulka 2: Shrnutí oceňovacích základen pro dluhy

Oceňovací základna	Vstup nebo výstup	Zjistitelnost na trhu	Specifická nebo nespecifická pro účetní jednotku
Historické náklady	Vstup	Obyčejně pozorovatelná	Specifická
Náklady na vypořádání dluhu	Výstup	Nepozorovatelná	Specifická
Tržní hodnota na otevřeném, aktivním a řádném trhu	Vstup a výstup	Pozorovatelná	Nespecifická
Tržní hodnota na neaktivním trhu	Výstup	Závisí na oceňovací technice	Závisí na oceňovací technice
Náklady na zproštění od dluhu	Výstup	Pozorovatelná	Specifická
Cena převzetí	Vstup	Pozorovatelná	Specifická

Vstupní a výstupní hodnoty

Oceňovací základny mohou stanovovat buď vstupní nebo výstupní hodnoty. U aktiv vyjadřují vstupní hodnoty pořizovací náklady koupě. Historické náklady a běžné náklady resp. reprodukční náklady potenciálu jsou vstupní hodnoty. Výstupní hodnoty vyjadřují ekonomický prospěch z prodeje. Výstupní hodnota také vyjadřuje částku, která bude získána z používání aktiva. V diversifikované ekonomice se vstupní a výstupní ceny liší, protože účetní jednotky obvykle:

- nabývají aktiva šitá na míru konkrétním provozním požadavkům účetní jednotky, za něž by se jiní účastníci trhu zdráhali platit obdobnou cenu a
- nesou při nabytí transakční náklady.

Oceňovací základny pro dluhy mohou být rovněž klasifikovány podle toho, zda jsou vstupními nebo výstupními hodnotami. Vstupní hodnoty se váží k transakcím, při nichž je přijata povinnost nebo částka, kterou by účetní jednotka akceptovala při převzetí dluhu. Výstupní hodnoty vyjadřují částku požadovanou ke splnění povinnosti nebo částku, za níž se účetní jednotka povinnosti zbaví.

Pozorovatelná a nepozorovatelná ocenění

Určitá ocenění mohou být klasifikována podle toho, zda jsou pozorovatelná na otevřeném, aktivním a řádném trhu. Ocenění, která jsou pozorovatelná na trhu budou pravděpodobně snáze pochopitelná a lépe ověřitelná než ocenění, která nejsou pozorovatelná. Mohou rovněž věrněji zobrazovat jevy, které oceňují.

Ocenění pro účetní jednotku specifická a nespecifická

Ocenění mohou být také klasifikována podle toho, zda jsou "specifická pro účetní jednotku" nebo "nespecifická pro účetní jednotku". Oceňovací základny, které jsou pro

účetní jednotku specifické, odrážejí ekonomická a jiná omezení, která ovlivňují možné použití aktiva a vyrovnání závazku účetní jednotkou. Ocenění specifická pro účetní jednotku mohou vyjadřovat ekonomické příležitosti, které nejsou k dispozici ostatním jednotkám, a rizika, která nenesou jiné jednotky. Nespecifická ocenění odrážejí všeobecné tržní příležitosti a rizika.

Oceňovací základny pro aktiva

Historické náklady

Historické náklady aktiv jsou protihodnotou poskytnutou za nabytí nebo vytvoření aktiva, kterou jsou peníze nebo peněžní ekvivalenty, nebo hodnotou jiné poskytnuté protihodnoty k datu nákupu nebo vytvoření.

Historické náklady představují vstupní, pro účetní jednotku specifickou hodnotou. Modelem historických nákladů jsou aktiva původně vykazována ve výši pořizovacích nákladů vynaložených na jejich nabytí. Po prvotním uznání mohou být pořizovací náklady některých aktiv následně přiřazeny jednotlivým účetním obdobím jako náklady v podobě odpisu nebo amortisace, protože ekonomický nebo obslužný potenciál aktiva je spotřebováván po dobu jeho použitelnosti. Po prvotním uznání není ocenění aktiva následně měněno kvůli změnám cen nebo růstu hodnoty aktiva.

Podle modelu historických nákladů může být hodnota aktiva snížena uznáním jejího znehodnocení (impairment). Znehodnocení je rozsah, jímž je ekonomický nebo obslužný potenciál¹ aktiva snížen kvůli změnám ekonomických nebo jiných podmínek, na rozdíl od jeho původně očekávané spotřeby. To vyžaduje posouzení zpětné ziskatelnosti. Hodnota aktiva může být naopak zvýšena tak, aby odrážela pořizovací náklady jeho rozšíření nebo technického a obdobného zhodnocení (s výjimkou cenových nárůstů zhodnocených aktiv) nebo jiné události, jako je nabíhání úroku u finančního aktiva.

Náklady na výkony:

Při použití historických nákladů odrážejí náklady na výkony výši prostředků vynaložených na nabytí nebo vytvoření aktiv spotřebovávaných při poskytování výkonů. Historické náklady obvykle zajišťují přímou spojitost s transakcemi účetní jednotkou skutečně realizovanými. Protože použité pořizovací náklady jsou ty, které byly převedeny z dřívějších účetních období, aniž by došlo k úpravám o změny cen, neodrážejí tyto historické náklady pořizovací náklady aktiv k okamžiku, kdy jsou tato aktiva spotřebovávána. Protože pořizovací náklady na výkony jsou vykazovány za použití minulých cen, informace na základě historických nákladů neusnadní odhad budoucích nákladů na poskytované výkony, pokud jsou kumulativní změny cen od data nabytí významné.

Provozní kapacita

Bylo-li aktivum nabyto při směnné transakci, poskytují historické náklady informace o prostředcích použitelných k poskytování výkonů v budoucích obdobích na základě pořizovacích nákladů jeho nabytí. V okamžiku, kdy je aktivum zakoupeno nebo vytvořeno, lze předpokládat, že hodnota jeho

¹ Dále je použit jen termín „potenciál“, což zahrnuje jak budoucí ekonomický prospěch (či ekonomický potenciál) pro účetní jednotky, jejichž cílem je vytvářet zisk, tak využitelný potenciál (či obslužný potenciál) typický pro neziskový (zejména veřejný) sektor.

potenciálu je pro účetní jednotku přinejmenším tak velká, jako pořizovací náklady jeho koupě. Pokud je uznáno odpisování nebo amortisace, pak vyjadřuje rozsah spotřeby potenciálu aktiva. Informace o historických nákladech ukazují, že prostředky použitelné pro budoucí výkony jsou nejméně tak velké, jako je částka, již jsou vykázány. Nárůsty hodnoty aktiva nejsou podle modelu historických nákladů zohledněny. Pokud bylo aktivum nabyto při nesměnné transakci, cena transakce neposkytuje informace o provozní kapacitě.

Finanční kapacita

Částka, již je aktivum vykázáno v účetních výkazech napomáhá při posuzování finanční kapacity. Historické náklady mohou poskytovat informace o hodnotě aktiv, která může být použita jako účinné zajištění výpůjček. Posouzení finanční kapacity rovněž vyžaduje informace o hodnotě, kterou by bylo možné obdržet při prodeji aktiva a opětovně investovat do aktiv sloužících k poskytování jiných výkonů. Historické náklady tuto informaci neposkytují, pokud se významně liší od současných výstupních hodnot.

Uplatnění kvalitativních charakteristik

Použití historických nákladů je obvykle snadné, protože informace o transakci jsou obvykle pohotově k dispozici. V důsledku toho jsou částky odvozené z modelu historických nákladů obvykle věrohodné v tom smyslu, že představují to, co hlásají, že představují, tj. že náklady pořízení nebo vytvoření aktiva se zakládají na skutečných transakcích. Odhady odpisů a znehodnocení použité v modelu historických nákladů, mohou ovlivňovat takto pojatou věrohodnost. Protože použití historických nákladů obvykle vyjadřuje spotřebované prostředky odkazem na skutečné transakce, ocenění historickými náklady jsou ověřitelná, srozumitelná a mohou být včas nachystána.

Informace o historických nákladech jsou srovnatelné do té míry, v níž mají aktiva stejná nebo podobná data nabytí. Protože historické náklady neodrážejí dopad změn cen, není možné srovnávat částky aktiv, která byla nabyta v odlišných okamžicích, pokud se ceny významně lišily.

Za určitých okolností si použití historických nákladů vynucuje použití přiřazování, například když:

- je několik aktiv nabyto při jediné transakci,
- jsou aktiva vyrobena samotnou účetní jednotkou a režijní náklady musí být aktivu přiřazeny a
- je nezbytné použít předpoklad toku aktiv, jako je např. first-in-first-out, v případě držení mnoha podobných aktiv. V míře, v níž jsou taková přiřazení arbitrární, snižují míru naplnění kvalitativních charakteristik.

Tržní hodnota

Tržní hodnotou pro aktiva je částka, za níž může být aktivum směněno mezi dobře informovanými, ochotnými stranami za běžných tržních podmínek.

K datu nabytí se budou tržní hodnota a historické náklady shodovat, pokud se odhlédne od transakčních nákladů a pokud je transakce směnnou transakcí. Míra, již tržní hodnota naplňuje cíle účetního výkaznictví a informační potřeby uživatelů částečně závisí na kvalitě tržních důkazů. Tržní důkazy naopak závisí na vlastnostech trhu, na němž je aktivum obchodováno. Tržní hodnota je zvláště vhodná tam, kde se počítá s tím, že rozdíl mezi vstupními a výstupními hodnotami nebude pravděpodobně významný, nebo tam, kde je aktivum drženo za účelem jeho prodeje.

Tržní hodnoty v podstatě poskytují užitečné informace, protože řádně odrážejí hodnotu aktiva pro účetní jednotku. Na otevřeném, aktivním a řádném trhu aktivum nemůže stát méně, než je tržní hodnota, protože účetní jednotka může obdržet tuto částku prodejem

tohoto aktiva, a nemůže stát ani více než je tržní hodnota, protože účetní jednotka může koupit téhož aktiva získat stejný potenciál (ekonomický prospěch).

Užitečnost tržních hodnot je spornější, pokud neplatí předpoklad, že trh je otevřený, aktivní a řádný. Za těchto okolností nelze předpokládat, že aktivum může být prodáno za stejnou cenu, jako je cena, za níž by mohlo být nabyto, a je nutné určit, zda je pro ocenění užitečnější výstupní nebo vstupní cena. Výstupní tržní hodnoty jsou užitečné pro aktiva, která jsou držena k obchodování, jako jsou určité finanční nástroje, ale nemusí být užitečné pro specializovaná provozní aktiva. Kromě toho, zatímco nákup aktiva poskytuje důkaz, že hodnota daného aktiva je pro účetní jednotku minimálně tak vysoká, jako jeho kupní cena, provozní faktory mohou znamenat, že hodnota pro účetní jednotku může být i vyšší. Tržní hodnoty tudíž nemusejí vyjadřovat hodnotu aktiva pro účetní jednotku představovanou jeho provozní kapacitou.

Tržní hodnoty na otevřených, aktivních a řádných trzích

Otevřené, aktivní a řádné trhy mají následující vlastnosti:

- neexistují překážky, které by bránily účetní jednotce obchodovat na trhu,
- jsou aktivní, a tudíž existuje dostatečná četnost a objem transakcí poskytující informace o ceně, a
- jsou řádné, s mnoha velice dobře informovanými kupujícími a prodávajícími jednajícími bez nátlaku, takže při stanovení aktuálních cen existuje ujištění o "férovosti" včetně toho, že ceny nereprezentují prodeje pod tlakem.

Řádný trh je trh, který funguje spolehlivě, bezpečně, přesně a efektivně. Takové trhy obchodují s aktivy, která jsou identická, a tudíž vzájemně zaměnitelná, jako jsou komodity, měny a cenné papíry, přičemž ceny jsou veřejně k dispozici. V praxi málo trhů, pokud nějaké, plně projevují všechny tyto vlastnosti, ale některé se mohou přiblížit řádnému trhu.

Tržní hodnoty, u nichž nelze předpokládat, že trhy jsou otevřené, aktivní a řádné

Trhy pro aktiva, která jsou jedinečná a zřídka obchodovaná nejsou otevřené, aktivní a řádné: každý nákup a prodej je sjednáván individuálně a může existovat velké rozpětí cen, za něž by mohla být transakce dohodnuta. Proto budou mít účastníci s nákupem nebo prodejem aktiva spojené významné náklady. Za těchto okolností je nutné použít technik odhadu pro odhad ceny, za níž by došlo k řádné transakci prodeje aktiva mezi tržními účastníky k datu ocenění za aktuálních tržních podmínek.

Náklady na výkony

Výnosy za výkony vykazované v účetních výkazech se oceňují na základě cen aktuálních v daném účetním období. Pokud jsou aktiva používána k poskytování výkonů oceňována tržní hodnotou, přiřazení nákladů na aktiva vyjadřující jejich spotřebu během aktuálního účetního období, se zakládá na aktuálních tržních hodnotách aktiva.

Použití tržních hodnot umožňuje stanovit rentabilitu aktiv.

Výnosy z poskytování výkonů vykázané v účetních výkazech jsou oceňovány na základě cen aktuálních v daném účetním období. Výsledek hospodaření za období tedy obsahuje cenové pohyby, které nastaly v období, během kterého byly aktiva a dluhy drženy, a není vykazován žádný zisk nebo ztráta z prodeje. Když je aktivum obchodováno na otevřeném, aktivním a řádném trhu, existence tohoto trhu poskytuje ujištění, že by účetní jednotka měla být schopna k datu vykazování realizovat tržní hodnotu (a nic více). Není tedy nezbytné

odkládat uznávání změn hodnoty, dokud není realizován zisk prodejem. Pokud však aktiva používaná k poskytování výkonů nejsou obchodována na otevřených, aktivních a řádných trzích nebo na trzích, které se takovým trhům přibližují, je význam výnosů a nákladů vztahujících se ke změnám tržní hodnoty spornější.

Provozní kapacita

Informace o tržní hodnotě aktiv držených za účelem poskytování výkonů v budoucích obdobích jsou užitečné, pokud vyjadřují hodnotu, kterou je účetní jednotka schopna z aktiv získat poskytováním a dodáváním výkonů. Pokud je však výstupní tržní hodnota podstatně nižší než historické náklady, tržní hodnota bude pravděpodobně méně relevantní než historické náklady při poskytování informací o provozní kapacitě. Taková tržní hodnota je také pravděpodobně méně relevantní než aktuální ocenění založené na vstupní hodnotě.

Finanční kapacita

Posouzení finanční kapacity vyžaduje informace o částce, která by byla obdržena prodejem aktiva. Tuto informaci tržní hodnota poskytuje.

Uplatnění kvalitativních charakteristik

Hodnoty stanovené na otevřených, aktivních a řádných trzích mohou být pohotově použité pro účely účetního výkaznictví. Informace budou vyhovovat kvalitativním charakteristikám, tzn. budou relevantní, věrně zobrazené, srozumitelné, srovnatelné a ověřitelné. Za takových tržních podmínek lze předpokládat, že vstupní a výstupní hodnoty budou stejné nebo velice podobné. Protože mohou být rychle k dispozici, je pravděpodobné, že takové informace budou včasné.

Míra, jíž tržní hodnoty vyhovují kvalitativním charakteristikám, se bude snižovat se snižováním kvality tržních důkazů a se stanovením těchto hodnot závisících na technikách odhadů. Jak bylo uvedeno výše, výstupní tržní hodnoty jsou pravděpodobně relevantní jedině pro posouzení finanční kapacity a nikoli pro posouzení nákladů na výkony a provozní kapacity.

Reprodukční náklady potenciálu

Reprodukčními (replacement) náklady potenciálu jsou nejnižší náklady požadované po účetní jednotce na náhradu potenciálu aktiva (včetně částky, kterou účetní jednotka obdrží z jeho pozbytí ke konci jeho použitelnosti) k datu vykázání.

Reprodukční náklady potenciálu se od tržní hodnoty odlišují, protože:

- zahrnují všechny náklady, které by nutně vznikly při náhradě využitelného potenciálu aktiva, a
- jsou specifické pro účetní jednotku, a tudíž vyjadřují ekonomickou situaci účetní jednotky a nikoliv situaci převládající na hypotetickém trhu. Reprodukční náklady potenciálu auta jsou nižší pro účetní jednotku, která obvykle nakupuje velký počet aut v rámci jediné transakce a je pravidelně schopna dojednat slevy, než pro účetní jednotku, která kupuje vozy individuálně.

Protože účetní jednotky obvykle nabývají aktiva co možná nejhošpodárnějším způsobem, který je k dispozici, reprodukční náklady potenciálu zobrazují postup nákupu nebo zhotovení, který účetní jednotka obvykle volí. Reprodukční náklady potenciálu vyjadřují náhradu potenciálu aktiva za obvyklých provozních podmínek a nikoli náklady, které by mohly vzniknout při urgentní potřebě vzniklé v důsledku určitých nepředvídatelných událostí, jako je např. požár.

Reprodukční náklady potenciálu jsou náklady na náhradu potenciálu aktiva. Reprodukční náklady potenciálu představují optimalizovaný přístup a liší se od reprodukčních nákladů aktiva, které představují náklady na nabytí stejného aktiva. Mohou existovat případy, kdy se reprodukční náklady potenciálu rovnají reprodukčním nákladům aktiva. Je tomu tak tehdy, pokud nejúspornějším způsobem náhrady využitelného potenciálu je reprodukovat totéž aktivum. I když v mnoha případech bude nejehospodárnější náhradou využitelného potenciálu nákup aktiva, které je podobné ovládanému aktivu, reprodukční náklady potenciálu jsou založeny na alternativním aktivu, pokud by taková alternativa poskytla stejný potenciál levněji. Pro účely účetního výkaznictví je tedy nezbytné vyjádřit rozdíl potenciálu mezi existujícím aktivem a aktivem, které nahrazuje.

Přiměřený potenciál je takový, který je účetní jednotka schopna využít nebo očekává, že využije, přičemž má na zřeteli potřebu držet dostatečnou kapacitu pro nepředvídatelné okolnosti. Proto reprodukční náklady potenciálu aktiva odrážejí snížení obslužné kapacity. Pokud například účetní jednotka vlastní letiště, která pojme 500 tis. cestujících ročně, ale kvůli geopolitickým změnám od doby jeho postavení, by aktuálně a po dobu blízké budoucnosti odpovídalo letiště s kapacitou pro pouhých 100 tis. cestujících, reprodukčními náklady potenciálu aktiva jsou reprodukční náklady potenciálu letiště pro 100 tis. cestujících.

V některých případech bude hodnota, která bude získána z aktiva, vyšší než jeho reprodukční náklady potenciálu. Nebude však vhodné takové aktivum oceňovat touto hodnotou, protože ta spíše zahrnuje prospěch z budoucích činností, než potenciál k datu vykázání. Reprodukční náklady potenciálu představují nejvyšší možnou hodnotu aktiva, protože podle definice je účetní jednotka schopna zajistit ekvivalent potenciálu vynaložením reprodukčních nákladů potenciálu.

Náklady na výkony

Reprodukční náklady potenciálu poskytují relevantní ocenění nákladů na poskytované výkony. Náklady vynaložené na spotřebu aktiva odpovídají hodnotě obětovaného potenciálu v důsledku jeho používání. Touto částkou jsou jeho reprodukční náklady potenciálu – účetní jednotka je schopna obnovit svou situaci na situaci, která panovala bezprostředně před spotřebou daného aktiva, pomocí výdaje rovnajícího se reprodukčním nákladům potenciálu.

Náklady na výkony jsou vykazovány za aktuálních podmínek, vycházejí-li z reprodukčních nákladů potenciálu. Částka spotřebovaných aktiv je tudíž vykázána ve výši hodnoty těchto aktiv k okamžiku jejich spotřeby a nikoli, jak je tomu u historických nákladů, k okamžiku, kdy byla aktiva pořízena. To poskytuje rozumný základ pro srovnání nákladů na výkony s částkou výnosů obdržených v daném období, které jsou obvykle transakcemi běžného účetního období a jsou oceněny aktuálními cenami, a pro posouzení toho, zda byly prostředky použity hospodárně a efektivně. Poskytuje to rovněž užitečný základ pro srovnání s jinými účetními jednotkami, které vykazují na stejném základě, protože hodnoty aktiv nebudou ovlivněny různými daty jejich pořízení. Rovněž jde o východisko odhadu nákladů na poskytování výkonů v budoucnu a pro odhad potřeb budoucích prostředků, protože budoucí pořizovací náklady se budou pravděpodobně spíše podobat aktuálním pořizovacím nákladům než těm pořizovacím nákladům, které vznikly v minulosti, kdy ceny byly rozdílné.

Provozní kapacita

Reprodukční náklady potenciálu v podstatě poskytují užitečné ocenění prostředků, které jsou k dispozici pro poskytování výkonů v budoucích obdobích, protože jsou zaměřeny na aktuální hodnoty aktiv a jejich potenciál pro účetní jednotku.

Finanční kapacita

Reprodukční náklady potenciálu neposkytují informace o částkách, které by měly být získány z prodeje aktiv. Proto nejsou nápomocny při posuzování finanční kapacity.

Uplatnění kvalitativních charakteristik

Jak bylo naznačeno výše, reprodukční náklady potenciálu jsou relevantní pro posouzení nákladů na výkony a provozní kapacity. Nejsou relevantní pro posouzení finanční kapacity. Za určitých okolností je výpočet reprodukčních nákladů potenciálu složitý a je vyžadován subjektivní úsudek. Tyto faktory mohou snížit věrnost zobrazení reprodukčních nákladů potenciálu. Za těchto okolností může být ovlivněna včasnost, srovnatelnost a ověřitelnost informací připravených na základě reprodukčních nákladů potenciálu a reprodukční náklady potenciálu mohou být nákladnější než některé jiné alternativy. Reprodukční náklady potenciálu také nemusejí být pro pochopení jasné, zejména pokud vyjadřují snížení požadované kapacity.

Informace o reprodukčních nákladech potenciálu jsou srovnatelné uvnitř účetní jednotky, protože aktiva, která poskytují stejný potenciál, jsou vykazována podobnými částkami, bez ohledu na to, kdy byla tato aktiva nabyta. Různé účetní jednotky mohou vykazovat podobná aktiva různými částkami, protože reprodukční náklady potenciálu jsou pro danou účetní jednotku specifickým oceněním, které odráží možnosti náhrady, které má daná účetní jednotka k dispozici. Možnosti náhrady mohou být stejné nebo podobné pro různé účetní jednotky. Pokud jsou rozdílné, ekonomická výhoda určité účetní jednotky, tj. skutečnost, že je schopna nabýt aktiva levněji, je kvůli věrnému zobrazení vykázána v účetních výkazech nižšími hodnotami aktiv a nižšími náklady na výkony.

Čistá prodejní cena

Čistou prodejní cenou je částka, kterou účetní jednotka může obdržet z prodeje aktiva po odečtení nákladů na prodej.

Čistá prodejní cena se od tržní hodnoty liší tím, že nevyžaduje otevřený, aktivní a řádný trh nebo odhad ceny na takovém trhu a že zahrnuje náklady účetní jednotky na prodej. Čistá prodejní cena tedy odráží omezení prodeje. Je specifická pro účetní jednotku.

Potenciální užitečností oceňování aktiva čistou prodejní cenou je, že aktivum nemůže mít hodnotu pro účetní jednotku nižší, než částka, kterou by obdržela z prodeje tohoto aktiva. Není však vhodnou oceňovací základnou, pokud je účetní jednotka schopna používat své prostředky efektivněji jiným způsobem využití aktiva, například jeho použitím při poskytování výkonů.

Čistá prodejní cena je tedy užitečná, pokud je prodej aktiva s ohledem na prostředky nejefektivnějším možným postupem účetní jednotky. Jde o případ, kdy aktivum nemůže poskytnout svůj potenciál minimálně tak hodnotný, jako je čistá prodejní cena. Čistá prodejní cena může poskytovat užitečné informace, je-li účetní jednotka smluvně zavázána prodat aktivum pod tržní hodnotou.

Náklady na výkony

Není vhodné kvantifikovat náklady na poskytování výkonů čistou prodejní cenou. Takový přístup by obnášel použití výstupní hodnoty jako základu pro vykazování nákladů.

Provozní kapacita

Aktiva držaná za účelem poskytování výkonů oceněná čistou prodejní cenou neposkytují užitečné informace pro posouzení provozní kapacity. Čistá prodejní cena ukazuje spíše částku, kterou by bylo možné získat z prodeje aktiva, než hodnotu potenciálu, který lze z aktiva čerpat.

Finanční kapacita

Jak bylo uvedeno výše, posouzení finanční kapacity vyžaduje informace o částce, která by byla obdržena z prodeje aktiva. Taková informace je při použití čisté prodejní ceny poskytnuta. Takové ocenění však není relevantní pro aktiva, která mohou přinést výnos z hodnotnějšího potenciálu tím, že budou i nadále používána při poskytování výkonů.

Uplatnění kvalitativních charakteristik

Čistá prodejní cena poskytuje relevantní informace pouze tehdy, pokud je prodej aktiva s ohledem na prostředky pro účetní jednotku nejefektivnějším možným postupem. Odhad čisté prodejní ceny může být proveden s odkazem na aktivní trhy, pokud existují. Pro většinu aktiv může být možné a nákladově efektivní získat ocenění odborným odhadcem. Čistá prodejní cena bude obvykle poskytovat srozumitelné informace.

Ve většině případů, kdy je čistá prodejní cena relevantní, bude dosahováno kvalitativních charakteristik věrného zobrazení, průkaznosti a včasnosti.

Hodnota z užívání

Hodnotou z užívání je současná hodnota zbývajících potenciálu aktiva, je-li toto aktivum nadále používáno, a současná hodnota, kterou účetní jednotka obdrží z jeho pozbytí ke konci doby jeho použitelnosti.

Vhodnost hodnoty z užívání

Hodnota z užívání je pro účetní jednotku specifickou hodnotou, která vyjadřuje částku, která může být získána z aktiva jeho provozováním a jeho pozbytím ke konci doby jeho použitelnosti. Hodnota, která bude získána z aktiva je často vyšší než jeho reprodukční náklady potenciálu. Je rovněž obvykle vyšší než jeho historické náklady. Pokud jde o takový případ, má vykazování aktiv jeho hodnotou z užívání omezenou užitečnost, protože podle definice je účetní jednotka schopna zajistit stejný využitelný potenciál za reprodukční náklady potenciálu.

Hodnota z užívání není také vhodnou oceňovací základnou, pokud je čistá prodejní cena vyšší než hodnota z užívání, protože v takovém případě je s ohledem na prostředky nejefektivnějším možným použitím aktiva spíše jeho prodej než jeho pokračující používání.

Hodnota z užívání je tudíž vhodná tehdy, je-li nižší než reprodukční náklady potenciálu a vyšší než čistá prodejní cena. K tomu dochází, když se nevyplatí aktivum nahrazovat, ale hodnota jeho potenciálu je vyšší než jeho čistá prodejní cena. Za takových okolností představuje hodnotu aktiva pro účetní jednotku hodnota z užívání.

Hodnota z užívání je vhodnou oceňovací základnou pro odhad znehodnocení (impairmentu), protože je používána při určování zpětně získatelné částky aktiva nebo skupin aktiv.

Náklady na výkony, provozní kapacita, finanční kapacita

Použití hodnoty z užívání je obvykle nevhodné pro stanovení nákladů na výkony s ohledem na její možnou složitost a její omezenou použitelnost. (Její využitelnost jakožto současné hodnoty peněžních toků je například u účetních jednotek veřejného sektoru pro nepeněžitelná aktiva nulová, vyžaduje se použití reprodukčních nákladů potenciálu jakožto její náhražky.) Její užitečnost pro posouzení provozní kapacity je omezená a pravděpodobně bude významná jen za určitých atypických okolností v případech, kdy účetní jednotky mají velké množství aktiv, která se nevyplatí nahrazovat, ale jejich hodnota z užívání je vyšší než jejich čistá prodejní cena. Takovým případem může být například, pokud účetní jednotka bude v budoucnosti ukončovat poskytování výkonů, ale příjmy z okamžitého prodeje aktiv jsou nižší než potenciál obsažený v těchto aktivech. Hodnota z užívání vyžaduje odhad čisté částky, kterou účetní jednotka obdrží při pozbytí aktiva. Její omezená využitelnost snižuje její relevanci pro posouzení finanční kapacity.

Uplatnění kvalitativních charakteristik

Zatímco hodnota z užívání může být použita při odhadu znehodnocení, její relevance pro účely účetního výkaznictví je omezena na dříve uvedené.

Míra, jíž hodnota z užívání vyhovuje ostatním kvalitativním charakteristikám závisí na tom, jak je stanovena. V některých případech může být hodnota z užívání aktiva vyčíslena výpočtem hodnoty, kterou účetní jednotka vytěží z aktiva za předpokladu jeho stálého užívání. Ten může být založen na budoucích peněžních přítocích spjatých s daným aktivem nebo na úsporách nákladů, které případnou účetní jednotce díky jejímu ovládnutí daného aktiva. Výpočet hodnoty z užívání bere v úvahu časovou hodnotu peněz a v podstatě i rizika odchylek částek peněžních toků a jejich načasování.

Výpočet hodnoty z užívání může být složitý. Aktiva, která jsou zapojena do peněžotvorných činností, často přinášejí peněžní toky společně s jinými aktivy. V takových případech může být hodnota z užívání odhadována pouze výpočtem současné hodnoty peněžních toků skupiny aktiv a následným přiřazením jednotlivým aktivům.

Metoda stanovení hodnoty z užívání snižuje v mnoha případech věrnost jejího zobrazení. Má rovněž vliv na včasnost, srovnatelnost, srozumitelnost a průkaznost informací získaných na základě hodnoty z užívání.

Oceňovací základny pro dluhy

Historické náklady

Historickými náklady u dluhů jsou přijatá protihodnota za převzetí povinnosti, kterou jsou peníze nebo peněžní ekvivalenty, nebo hodnota jiné protihodnoty přijaté v okamžiku, kdy vznikl dluh

Podle modelu historických nákladů může být původní ocenění upraveno, aby vyjádřilo takové faktory, jako je nabíhání úroku, nárůst hodnoty o diskont nebo amortizace prémie.

Pokud je časová hodnota dluhu podstatná, například pokud je délka časového intervalu do okamžiku, kdy je splatné vypořádání, významná, částka budoucí platby je diskontována tak, aby v okamžiku, kdy je dluh poprvé uznán, představovala hodnotu přijaté částky. Rozdíl mezi částkou budoucí platby a současné hodnoty dluhu je umořen po dobu

existence dluhu tak, že je tento dluh, když se stane splatným, vykazován částkou požadované platby.

Přednosti a nedostatky použití základny historických nákladů pro dluhy jsou podobné těm, které byly uvedeny ve vztahu k aktivům. Historické náklady jsou vhodné, pokud je pravděpodobné, že dluhy budou vypořádány za dohodnutých podmínek. Historické náklady však nemohou být použity pro dluhy, které nevznikají z transakcí. Je také nepravděpodobné poskytování relevantních informací, pokud dluh vznikl při nesměnné transakci, protože neposkytuje věrné zobrazení nároků proti prostředkům účetní jednotky. Je rovněž obtížné použít historické náklady na dluhy, jejichž výše kolísá, jako jsou ty, které se vztahují k závazkům z definovaných penzijních požitků.

Náklady na vypořádání dluhu

Náklady na vypořádání dluhu jsou náklady, které si účetní jednotka přivodí při splnění povinností představovaných dluhem, v případě že tak činí nejméně nákladným způsobem.

Pokud náklady na vypořádání dluhu závisí na nejistých budoucích událostech, je v odhadovaných nákladech na vypořádání dluhu třeba vzít v úvahu všechny možné důsledky. Náklady na vypořádání dluhu mají odrážet všechny tyto možné důsledky nezaujatým způsobem.

Pokud splnění vyžaduje, aby byla provedena nějaká práce, například když existuje dluh napravit škody na životním prostředí, jsou relevantními náklady ty, které účetní jednotce vzniknou. To mohou být náklady účetní jednotky, která sama provádí nápravné práce nebo která má smlouvu s externí stranou, která práci provádí. Náklady ze smlouvy s externí stranou jsou však relevantní, pouze pokud zapojení dodavatele je nejméně nákladným prostředkem ke splnění povinnosti.

Pokud bude vypořádání provedeno samotnou účetní jednotkou, náklady na vypořádání dluhu nezahrnují žádný zisk, protože žádný takový zisk neznamená použití prostředků účetní jednotky. Pokud je částka vypořádání založena na nákladech na zapojení dodavatele, částka bude implicitně zahrnovat jím požadovaný zisk, protože celková částka účtovaná dodavatelem bude nárokem na prostředky účetní jednotky. To je v souladu s přístupem k aktivům, kde reprodukční náklady potenciálu zahrnují zisk požadovaný dodavatelem, ale nezahrnují žádný zisk v reprodukčních nákladech potenciálu aktiv, která by účetní jednotka nahrazovala vytvořením ve vlastní režii.

Pokud vypořádání neproběhne po dlouhé období, bude třeba diskontovat peněžní toky, aby byla vyjádřena hodnota dluhu k datu vykázání.

Náklady na vypořádání dluhu jsou pro ocenění dluhů obvykle relevantní kromě následujících okolností:

- pokud se účetní jednotka může zprostit od dluhu za částku nižší, než jsou náklady na vypořádání dluhu, pak jsou náklady na zproštění od dluhu vhodnějším oceněním aktuálního břímě z dluhu, zrovna tak jako u aktiv je vhodnější čistá prodejní cena, když je vyšší než hodnota z užívání, a
- v případě dluhů převzatých za protihodnotu je vhodnější cena převzetí, pokud je cena převzetí vyšší než jak náklady na vypořádání dluhu, tak náklady na zproštění od dluhu.

Tržní hodnota

Tržní hodnotou pro dluhy je částka, za niž může být závazek vypořádán mezi dobře informovanými, ochotnými stranami za běžných tržních podmínek.

Přednosti a nedostatky tržní hodnoty pro dluhy jsou tytéž jako u aktiv. Tato oceňovací základna může být vhodná, například když lze dluh připsat změnám specifikovaných sazeb, cen nebo indexů kótovaných na otevřeném, aktivním a řádném trhu. Avšak v případech, kdy je schopnost převést dluh omezena a podmínky, za nichž by mohl být takový transfer proveden, jsou nejasné, je argumentace pro tržní hodnotu značně nepřesvědčivá, dokonce i když existuje. To je zejména v případě dluhů vznikajících z povinností z nesměnných transakcí, protože je nepravděpodobné, že bude pro takové dluhy existovat otevřený, aktivní a řádný trh.

Náklady na zproštění od dluhu

Náklady na zproštění od dluhu je termín použitý v kontextu dluhů k tomu, aby odkazoval na týž koncept, jako je čistá prodejní cena v kontextu aktiv. Náklady na zproštění od dluhu se týkají částky bezprostředního zproštění se povinnosti. Náklady na zproštění od dluhu jsou částkou, kterou buď věřitel bude akceptovat při vypořádání jeho nároků, nebo si bude třetí strana účtovat za přijetí převodu dluhu od povinného.

Pokud existuje více než jeden způsob zajištění vyvázání se z dluhu, náklady na zproštění jsou ty, které jsou nižší. To je v souladu s přístupem k aktivům, kde by čistá prodejní cena neměla odrážet částku, která by byla obdržena z prodeje obchodníkovi se šrotem, pokud by vyšší cena byla obdržena z prodeje kupujícímu, který by dané aktivum užíval.

Pro některé dluhy není převod prakticky možný, a náklady na zproštění od dluhu tudíž budou částkou, kterou bude věřitel akceptovat při vypořádání jeho nároků. Tato částka bude známa, pokud je specifikována ve smlouvě s věřitelem, například když smlouva zahrnuje zvláštní klauzuli o zrušení.

V některých případech může existovat důkaz o ceně, za niž může být dluh převeden, například v případě některých penzijních závazků. Převedení dluhu může být odlišeno od uzavření dohody s jinou stranou, která splní povinnost účetní jednotky nebo ponese všechny náklady pocházející z dluhu. Je nutné, aby pro dluh, který má být převeden, byla všechna práva věřitele vůči dané účetní jednotce vyhaslá. Pokud ujednání nemá tento účinek, dluh zůstává dluhem dané účetní jednotky.

Pro posuzování toho, zda jsou náklady na zproštění od dluhu vhodné pro oceňování dluhů, je nezbytné zvážit, zda toto zproštění od dluhu předvídaným způsobem je volbou, která je pro účetní jednotku prakticky otevřená, přičemž je třeba mít na zřeteli jakékoli důsledky zproštění od závazku, jako je poškození pověsti účetní jednotky.

Stejně jako je čistá prodejní cena vhodná pouze tehdy, pokud je s ohledem na prostředky nejefektivnější možným postupem účetní jednotky prodej aktiva, tak jsou náklady na zproštění od dluhu relevantní pouze, pokud s ohledem na prostředky nejefektivnější možný postup je domáhat se bezodkladného zproštění se povinnosti. Konkrétně, pokud jsou náklady na splnění dluhu nižší než náklady na zproštění od dluhu, náklady na splnění

dluhu poskytují relevantnější informace než náklady na zproštění od dluhu, dokonce i když je uskutečnitelné vyjednávání o zproštění se povinnosti podle metod pro převádění dluhů.

Cena převzetí

Cena převzetí je termín používaný v kontextu dluhů a odkazuje se na stejný koncept jako reprodukční náklady potenciálu u aktiv. Stejně jako reprodukční náklady potenciálu představují částku, kterou by účetní jednotka racionálně zaplatila za nabytí aktiva, tak cena převzetí je částka, kterou by účetní jednotka byla racionálně ochotna akceptovat při směně za převzetí stávajícího dluhu.

Směnná transakce uskutečněná za běžných tržních podmínek poskytuje důkaz o ceně převzetí. Není tomu tak pro nesměnné transakce. V kontextu činnosti, která je prováděna za účelem zisku, účetní jednotka převezme závazek jenom tehdy, pokud částka, kterou zaplatí za převzatý závazek, je vyšší než náklady na splnění závazku nebo náklady na zproštění od závazku, tj. částka vypořádání. Jakmile je tato cena převzetí účetní jednotkou obdržena, má účetní jednotka povinnost vůči svému věřiteli.

V okamžiku, kdy dluh nejprve vznikne při směnné transakci, představuje cena převzetí částku, která byla akceptována účetní jednotkou za převzetí dluhu. Je tedy obvykle rozumné domnívat se, že cena převzetí je tou cenou, kterou by účetní jednotka racionálně přijala za převzetí podobného dluhu. Mohla by účtovat vyšší částku, pokud by to umožnil konkurenční tlak, ale mohla by být proti tomu, aby přijala cenu nižší. Stejně jako jsou reprodukční náklady potenciálu aktuální hodnotou, tak koncepčně je tomu tak i v případě ceny převzetí. Při vyjádření změn cen u povinností, které jsou vykázány cenou převzetí, však existují praktické problémy.

Důsledkem vykazování povinností plnit v ceně převzetí je to, že není vykazován žádný zisk v okamžiku, kdy je povinnost převzata. Někjaký zisk nebo ztráta je vykazována v účetních výkazech v období, kdy došlo ke splnění (nebo zproštění), protože jde o rozdíl mezi výnosem vzniklým z uspokojení dluhu a náklady na vypořádání.

Účetní jednotka může mít potenciální povinnost, která je větší než cena převzetí. Pokud by účetní jednotka usilovala o vymanění se ze smlouvy, druhá strana této smlouvy může být schopna domáhat se odškodnění za ztráty, které utrpí, stejně jako vrácení jakýchkoli zaplacených částek. Avšak za předpokladu, že daná účetní jednotka může vypořádat povinnost splněním, může zabránit těmto dodatečným povinnostem, a je tedy věrným zobrazením povinnosti její vykázaní částkou, která není vyšší než její cena převzetí. Je to analogická situace, jako když aktivum bude vynášet větší prospěch, než jsou reprodukční náklady potenciálu. Za takových okolností, jsou tou nejvhodnější oceňovací základnou reprodukční náklady potenciálu a nikoliv hodnota z užívání.